

Політики управління та землекористування для реалізації Транс'європейської природної мережі (TEN-N): огляд, узагальнення та рекомендації

Стратегія ЄС з біорізноманіття до 2030 року має на меті забезпечити відновлення біорізноманіття Європи до 2030 року. Ключовим компонентом цієї Стратегії є розвиток **Транс'європейської природної мережі (TEN-N)** шляхом створення додаткових природоохоронних територій та екологічних коридорів для пріоритетних оселищ і видів Європи.

Цей документ підсумовує наш огляд, узагальнення та рекомендації щодо відповідних механізмів політик управління і землекористування, фінансових інструментів для створення стійкої TEN-N. Документ особливо актуальний для національних і регіональних органів влади, відповідальних за охорону природи, сільське і лісове господарство, для спеціалістів з просторового планування та представників Європейської Комісії.

Наш огляд був підготовлений на основі консультацій з широким **колом зацікавлених** сторін, таких як урядові інституції країн-членів ЄС, адміністрації природоохоронних територій, фахівці з планування землекористування, неурядові організації та громадяни. Він містить **тематичні дослідження** в шести регіонах Дунайсько-Карпатського басейну, Фінляндії, Франції, Португалії, Іспанії та Німеччини. В оцінці застосовано **політекономічний аналіз**¹, включаючи інтерв'ю, семінари та всебічний огляд літератури для виявлення ключових перешкод в управлінні та успішних підходів для розбудови екологічної сполучності. Отримані результати будуть використані для визначення можливих оптимальних шляхів оптимізації та вдосконалення підходів, які здатні інтегрувати **зелену та блакитну інфраструктуру** для підтримки біорізноманіття та сталого розвитку.

Основні висновки огляду

Багато європейських країн стикаються зі спільними проблемами в управлінні для ефективного впровадження та збереження екологічної сполучності природоохоронних територій, незважаючи на наявність керівних принципів на рівні ЄС та окремих країн. Наш огляд виявив чотири основні причини: (1) **слабке регулювання та обмежене впровадження**; (2) **незадовільне управління конфліктами**; (3) **нераціональні підходи у землекористуванні та розвитку інфраструктури**; і (4) **прогалини у фінансуванні, технічних можливостях та знаннях**.

Політика часто не має необхідного впливу для реалізації просторового планування на відповідному рівні, а отже, не захищає екологічні коридори від можливих змін чи руйнування. Ситуація погіршується **відсутністю формальних правил стратегічного планування в окремих секторах економіки**. У деяких країнах **прогалини в законодавстві** підривають належну імплементацію на місцевому рівні або призводять до суто добровільного та **ситуативного** підходу. У цих випадках екологічна взаємопов'язаність формально не враховується при прийнятті рішень. Імплементація також страждає **від браку політичних стимулів** і низького рівня примусу до **виконання**.

---

¹ Політекономічний аналіз - це "набір концепцій, питань та інструментів, які можуть допомогти краще зрозуміти взаємодію політичних, економічних, соціальних та культурних процесів і те, як вони призводять до певних результатів".

Що стосується сполучності, то часто існує невідповідність між рівнем реалізації (відповідальним органом) і обсягом необхідних дій. Ця проблема посилюється браком кадрів та екологічних фахових знань, особливо на нижчих адміністративних рівнях.

Для підтримки екологічної сполучності існує державне фінансування, але воно часто базується на проєктах, а отже, не має довгострокової перспективи та гарантій. Його також зазвичай недостатньо для задоволення ключових потреб у фінансуванні, що призводить до того, що багато мереж природоохоронних територій не отримують достатнього фінансування. Крім того, державні фінансові ресурси не завжди використовуються найбільш цілеспрямовано для забезпечення сполучності (наприклад, т.зв. спільна сільськогосподарська політика). Паралельно розробляються інструменти приватного фінансування, але вони все ще залишаються досить маломасштабними і фрагментарними.

Рекомендації

Для вирішення різноманітних питань, порушених вище, в огляді окреслено чотири взаємодоповнюючі шляхи змін² як набір умов з відповідними заходами для урядів та інших виконавчих органів на європейському, національному, регіональному та місцевому рівнях у різних секторах землекористування. Ці заходи проілюстровані кількома прикладами передового досвіду.

Шлях 1 - Нормативно-правова база: Якщо відповідна нормативно-правова база існує і ефективно реалізовується, а також підкріплена вагомими стимулами, то різні групи зацікавлених сторін підтримують її, оскільки вони визнають цінності, переваги та важливість екологічної сполучності для людей та дикої природи. Рекомендовані заходи:

- ✓ **Переглянути існуючу політику та законодавство:** забезпечити наявність правових зобов'язань, що мають обов'язкову силу для просторового планування та процесу прийняття рішень за участю громадськості.
- ✓ **Покращити впровадження:** забезпечити належний (політичний) мандат, кадрове забезпечення, фінансування та правозастосування
- ✓ **Інтегрувати сполучність у галузеву політику:** забезпечити узгодженість політики (в т.ч. у сфері інфраструктури, сільського та лісового господарства) та синергію з іншими сферами просторового планування
- ✓ **Вирішення конфліктів у сфері землекористування:** використання добровільних підходів, у тому числі за допомогою інноваційних інструментів, таких як природоохоронні сервітути

Шлях 2 - Сталий економічний розвиток: Якщо економічний розвиток поєднується з чіткими вказівками щодо заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату, обліку екосистемних послуг та запобігання конфліктам у сфері землекористування шляхом співпраці між секторами, то він переходить до сталої економічної моделі, яка цінує зелену інфраструктуру і приносить їй прибуток, оскільки сила кожного сектора збалансована, коли всі працюють на взаємну вигоду. Рекомендовані заходи:

- ✓ **Залучати фермерів і представників лісового господарства для вирішення конфліктів із землевласниками:** будувати довгострокові зобов'язання і довіру за допомогою своєчасних і адекватних стимулів
- ✓ **Інтегрувати сполучність у планування та оцінку:** здійснювати стратегічне планування інфраструктурних проєктів, застосовувати програмний підхід до існуючої інфраструктури та визнавати численні переваги сполучності на ландшафтному рівні

Шлях 3 - Розбудова знань та потенціалу: Якщо відповідна база знань, технічні та людські ресурси розвиваються і поширюються, то планування і розробка, а також реалізація добре продуманої, стійкої TEN-N покращуються, оскільки це полегшить доступ усіх відповідних секторів до найбільш вигідних рішень з оптимізованими витратами. Рекомендовані заходи:

- ✓ **Оптимізувати роль професійних мереж та інституцій:** створення спільноти практиків

² Шлях змін - це "пояснення того, як бажаний результат може бути досягнутий завдяки діям (можливо, кількох) інших суб'єктів".

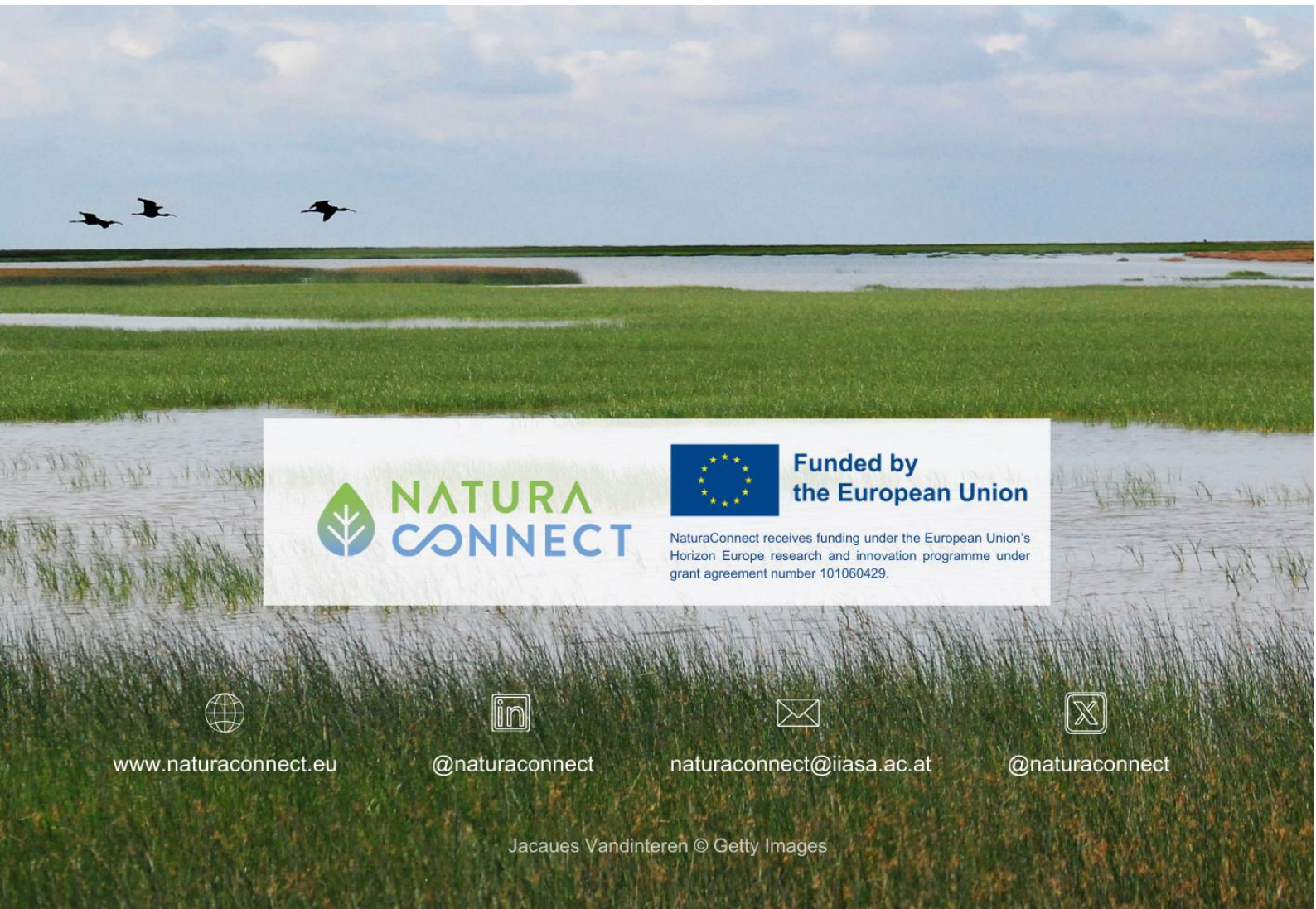
- ✓ **Підвищувати обізнаність та навчання:** включити відповідні керівні принципи та науково обґрунтоване встановлення стандартів
- ✓ **Сприяти та забезпечувати належне фінансування та інструменти:** максимально ефективно використовувати наявне фінансування та вивчати нові інструменти
- ✓ **Розвивати бізнес та економічні навички серед професіоналів:** відкривати інноваційні можливості для інвестицій

Шлях 4 - Розширення прав і можливостей та управління конфліктами: Якщо громадянське суспільство розширює свої можливості та встановлює причини конфліктів, об'єднуючи учасників, то можна налагодити взаємодію, врегулювати конфлікти, підвищити довіру та співпрацю між зацікавленими сторонами, оскільки ініціативи та вдосконалення знизу вгору є каталізатором позитивних змін. Рекомендовані заходи:

- ✓ **Розширити можливості громадянського суспільства:** створення інклюзивного та відкритого до змін політичного середовища, підтримка місцевих лідерів
- ✓ **Збільшити залучення зацікавлених сторін:** створити національні та транскордонні міжгалузеві мережі
- ✓ **Застосовувати управління конфліктами та спільне навчання:** розробляти спільне бачення, працювати на рівних, відстежувати результати

Окреслені шляхи є взаємодоповнючими і включають різні заходи на різних рівнях. Управління, політика та фінансування є ключовими компонентами, що сприяють або перешкоджають успішному впровадженню пов'язаної системи природно-заповідних територій по всій Європі.

Цей документ є частиною [проєкту NaturaConnect](#), який спрямований на підтримку ефективного визначення та впровадження TEN-N в країнах-членах ЄС шляхом надання наукових та політичних даних, рекомендацій та інструментів для прийняття рішень. Дізнайтеся більше про існуючу в Європі нормативно-правову базу та системи управління в різних країнах у [повному тексті звіту](#).

**Funded by
the European Union**

NaturaConnect receives funding under the European Union's Horizon Europe research and innovation programme under grant agreement number 101060429.

www.naturaconnect.eu

[@naturaconnect](https://www.linkedin.com/company/naturaconnect)

naturaconnect@iiasa.ac.at

[@naturaconnect](https://twitter.com/naturaconnect)